

Ed. 619. Frumvarp til laga [245. mál]

um breyting á lögum nr. 3 12. apríl 1878 um skipti á dánarbúum og félagsbúum o. fl.

(Lagt fyrir Alþingi á 93. löggjafarþingi, 1972—1973.)

1. gr.

Undirfyrirsagnir I. og II. í 8. kapitula B. falli niður.

2. gr.

82. gr. orðist þannig:

Á undan öllum öðrum skuldum búsin ganga, sbr. þó 83. gr. 3. mgr.:

1. Útfararkostnaður hins framliðna eftir reikningi, sem skiptaráðandi úrskurðar.
2. Skiptakostnaður, þó ekki skiptagjöld í rikissjóð.
3. Kröfur stofnaðar eftir upphaf skipta með löglegum samningum, sem skiptaráðandi eða aðrir umráðamenn búsin gera fyrir þess hönd.

3. gr.

83. gr. orðist þannig:

Næstar kröfum skv. 82. gr. ganga veðtryggðar kröfur og kröfur tryggðar með öðrum tryggingarréttindum í búinu.

Fjármuni í búinu, sem aðrir eiga tryggingarréttindi í, skal selja á löglegan hátt eftir ráðstöfun skiptaráðanda og greiða rétthafa af andvirði eignarinnar, en afgangur rennur saman við aðrar eignir í búinu. Um forgang einstakra rétthafa fer að lögum, en kröfur tryggðar með sjálfsvörzluveði í lausafé og almennu lögveði koma í kröfuröð eftir þinglýsingarreglum með sama hætti og aðrar veðkröfur, sem þær reglur skipa í röð. Óþinglýstar kröfur tryggðar með almennu lögveði ganga á eftir öðrum kröfum eftir þessari grein.

Kröfur skv. 82. gr. 2. og 3. liðum ganga fyrir kröfum skv. þessari grein að því leyti, sem þær að öllu eða nokkru snerta hin óbeinu eignarréttindi.

4. gr.

84. gr. orðist þannig:

Næstar kröfum skv. 82. og 83. gr. ganga að rétttri tiltölu við fjárhæð hvernar kröfu:

1. Kröfur um laun og annað endurgjald fyrir vinnu í þjónustu hins látna, sem fallið hafa í gjalddaga síðasta árið fyrir andlátíð.

2. Bótakröfur vegna uppsagnar vinnusamnings eftir upphaf skipta eða á síðasta árinu fyrir upphaf skipta.

3. Kröfur til orlofsfjár vegna launa, sem unnið hefur verið fyrir á orlofsárinu fyrir upphaf skipta og á yfirstandandi orlofsári.

4. Kröfur eftir 1.—3. tölul. fyrir lengri tíma en þar greinir, ef mál hefur verið höfðað þeirra vegna gegn hinum látna eða félagi, þar sem hann ber ótakmarkaða ábyrgð, innan árs frá gjalddaga og dómur hefur gengið á síðustu tveimur mánuðum fyrir upphaf skipta eða síðar.

5. Kröfur í bú þeirra, sem hafa sem opinberir sýslunarmenn með sjálfstæða féægazlu fengið í sínar vörzlu fé annarra, enda sé um kröfu til slíks fjár að ræða.

6. Kröfur maka, fyrrverandi maka og barna til lífeyris og meðlags síðasta árið fyrir upphaf skipta, enda séu greiðslur þessar ákveðnar með yfirvaldsúrskurði, þar á meðal staðfestum skilnaðarsamningi, þær fáist ekki greiddar frá Tryggingastofnun ríkisins og séu ekki ósanngjarnar miðað við aðstæður, þegar þær voru ákveðnar.

7. Sanngjörn þóknun eftir úrskurði skiptaráðanda fyrir störf unnin síðasta árið fyrir upphaf skipta vegna tilrauna til nauðasamninga eða frjálsra samninga, sem líklegir voru til að koma nýrri skipan á fjármál hins látna, svo og annar nauðsynlegur kostnaður við slíkar tilraunir.

5. gr.

85. gr. orðist þannig:

Þegar lokið er öllum skuldum skv. 82.—84. gr., skal verja því, sem eftir er af fé búsins, til að greiða allar aðrar skuldir þess að rétttri tiltölu við upphæð hvernar skuldar, sbr. þó 86. gr.

6. gr.

86. gr. orðist þannig:

Þegar lokið er öllum skuldum skv. 82.—85. gr., skal greiða í neðantalinni röð:

1. Kröfur um vexti, sem á hafa fallið eftir upphaf skipta, nema vexti af kröfum skv. 82. gr.

2. Kröfur um refsingar eða refsikennd viðurlög, þ. á m. skattsektir, ef slíkar kröfur verða heimtar úr búinu, svo og kröfur um féviti einkaréttarlegs eðlis, nema í þeim mæli, sem í þeim felast skaðabætur.

3. Gjafakröfur.

7. gr.

87. gr. orðist þannig:

Við framsal eða önnur aðilaskipti að kröfu fylgja réttindi í búinu skv. 82.—86. gr., nema um sé að ræða kröfu skv. 84. gr. 6. tölul., sem opinber aðili hefur eignast. Nú greiðir samskuldari bús kröfu, og fer þá um framkröfu hans á hendur búinu með sama hætti og kröfuna, sem greidd var, en þó rýrir það ekki sjálfstæð tryggingaréttindi, sem samskuldari á.

8. gr.

88. og 89. gr. falli niður.

9. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1974.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Í júnímánuði 1972 fól forsætis- og dómsmálaráðherra Ólafur Jóhannesson prófessor Þór Vilhjálmssyni að vinna að endurskoðun löggjafarinnar um skipti. Skyldi fyrst unnið að endurskoðun gjaldþrotaskiptalaganna. Í samráði við dómsmálaráðuneytið hefur það orðið að ráði, að taka reglurnar um skuldaröð út úr og breyta þeim fyrir en öðrum reglum skiptalöggjafarinnar.

Frumvarp þetta hefur prófessorinn samið í samræmi við framanritað og fylgdi því svo hljóðandi

Greinargerð.

Lögð hafa verið drög að því, að fram fari á næstunni endurskoðun löggjafarinnar um skipti, og mun fyrst unnið að athugun á reglunum um gjaldþrotaskipti. Frumvarp til nýrra gjaldþrotaskiptalaga er enn ekki tilbúið, en í nánnum tengslum við gjaldþrotareglurnar eru lagaákvæðin um röð krafna (skuldaröð, forgangskröfur). Þessar reglur eru ekki í núgildandi gjaldþrotaskiptalögum nr. 25/1929 heldur í skiptalögum nr. 3/1878. Liggja til þess sögulegar ástæður. Reglurnar um skuldaröð eru úreltar, og er brýnni ástæða til að breyta þeim en flestum öðrum reglum skiptalöggjafarinnar. Hefur þess vegna þótt vera ástæða til að ráðast nú þegar í endurskoðun þeirra, áður en breytt er öðrum skiptareglum.

Réttarfarsreglur í íslenskum lögum, sem lengi voru dreifðar og ófullkomnar, voru endurskoðaðar á árunum 1878—1951. Hófst það starf með setningu hinna almennu skiptalaga og lauk 73 árum síðar, þegar sett voru lög um meðferð opinberra mála. Réttarfarslög þau, sem sett voru á síðasta fjórðungi 19. aldar, voru samin eftir dönskum fyrirmyndum, en í grundvallarlögum Dana frá 1849 var mælt fyrir

um endurskoðun réttarfarslögjafar. Dróst framkvæmd þess að visu mjög, því að hin almennu dönsku réttarfarslög voru ekki samþykkt fyrr en 1916, en nokkur lög um afmörkuð efni voru þó sett miklu fyrr. Urðu þau Íslendingum fyrirmynd að skiptalögum (1878), svo sem fyrr segir, lögtakslögum (1885), aðfararlögum (1887) og gjaldþrotaskiptalögum (1894). Ný löggjöf leysti síðastnefndu lögin af hólmi 1929, en hin lögin eru enn í gildi með óverulegum breytingum. Þau lög frá 19. öld, sem nú voru nefnd, voru í upphafi vel vönduð, en eiga nú að ýmsu leyti verr við, svo sem vænta má um svo gamla löggjöf. Endurskoðun þeirra er ekki auðveld, þar sem efnið er vandasamt frá lögfræðilegu sjónarmiði, en æskilegt er að koma henni fram á fáum árum.

Í Danmörku voru gjaldþrotaskiptalög sett á undan almennum skiptalögum, og voru reglurnar um skuldaröð hafðar í fyrri lögunum þar í landi og eru þar enn. Á Íslandi var þessu öfugt farið, en um skuldaröðina voru sett ákvæði í eldri lögin, þ. e. almennu skiptalögin, og þar eru þau enn. Reglur þessar gilda um skipti á sumum dánarbúum (skuldafrágöngubúum) og þrotabúum, og þær geta einnig skipt máli við skipti á eignum félaga við félagsslit og við úthlutun uppboðsandvirðis án búskipta. Efni reglnanna mótast af viðhorfum fyrri tíma, og mun ekki leika á tveimur tungum, að æskilegt er að breyta þeim verulega að áliti flestra, sem um þessi mál fjalla.

Meginefni gildandi reglna um skuldaröð má segja, að sé þetta: Ur búum er fyrst greiddur útfararkostnaður, skiptakostnaður og skiptalaun, en til skiptakostnaðar eru taldar kröfur, sem stofnað er til af búinu, t. d. vegna framhalds atvinnurekstrar. Næst koma veðskuldir. Síðan koma ýmsar svonefndar forgangskröfur, sem í 83. gr. skiptalaganna eru flokkaðar í 3 aðalflokka, en einum þeirra er skipt í 5 undirflokk. Í fyrsta flokki eru kröfur vegna fjárhalds á opinberum vegum. Í öðrum flokki eru leigukröfur, skattakröfur og launakröfur skv. nánari ákvæðum í laga-greininni. Eru þetta algengar kröfur, sem oft hafa úrslitaáhrif á það, hverja úrlausn aðrir kröfuhafar fá. Í þriðja flokki forgangskrafna skv. 83. gr. skiptalaganna eru kröfur vegna lyfjakaupa og læknishjálpar. Eftir þetta koma kröfur tryggðar með sjálfsvörzluveði í lausafé og svonefndu almennu lögveði, sem er sjaldgæfur tryggingarréttur. Þá koma almennar kröfur, aðrar en gjafakröfur, sem eru flokkaðar síðastar. — Það eru einkum ákvæði 83. gr. núgildandi skiptalaga, sem þarfnast endurskoðunar. Að auki er ástæða til að kanna nokkur önnur ákvæði, m. a. um stöðu krafna, sem tryggðar eru með þeim veðtegundum, sem nú skipa þeim á eftir forgangskröfum eftir 83. gr. Mikilvægasta breytingin, sem þetta frumvarp felur í sér, er fækkun þeirra krafna, sem teljast til forgangskrafna. Er m. a. lagt til, að skattakröfur og leigukröfur verði hér eftir almennar kröfur, svo sem nánar er rökstutt í athugasemdum við einstakar greinar frumvarpsins. Þá er enn fremur lagt til, að aukinn verði réttur krafna, sem tryggðar eru með sjálfsvörzluveði í lausafé og almennu lögveði og þær settar á bekk með venjulegum samningsveðtryggðum kröfum.

Þess er að geta, að nefnd starfaði í Danmörku að endurskoðun laga um gjaldþrotaskipti og nauðasamninga á árunum 1958—1971. Gaf hún út tvö efnismikil álit, sem prentuð voru 1966 og 1971. Hið fyrra snýst um breytingar á reglunum um skuldaröð, og leiddi það til lagabreytinga um það efni 1969. Í síðara álitinu er frumvarp til nýrra gjaldþrotaskiptalaga, sem enn hefur ekki verið lagt fram í Þjóðþingi Dana. Í Noregi starfaði nefnd að endurskoðun laga um sömu efni 1953—1972. Hún gaf út tvö ýtarleg álit, 1961 og 1972. Eins og í Danmörku snýst hið fyrra um breytingar á reglunum um skuldaröð, og leiddi það til lagasetningar 1963. Í síðara álitinu eru 3 frumvörp: um nauðasamninga og gjaldþrot, um greiðslurétt kröfuhafa og loks um gildistöku breytinga á öðrum lögum o. fl. Frumvörp þessi hafa enn ekki verið lögð fyrir Stórþingið. Í Svíþjóð hefur sérstök lagastofnun („lagberedningen“) fjallað um þessi efni, og komu út á árunum 1968—1970 þrjú álit á stofnunarinnar vegum. Ein þessara álitsgerða („Utsökningsrätt IX“) er um forgangskröfur, og leiddi hún til lagasetningar um skuldaröð í Svíþjóð 1970. Í Finnlandi starfaði sérstök nefnd að endurskoðun laga um gjaldþrotaskipti á árunum 1956—1969. Nefnd þessi lauk ekki

störfum, og er nú unnið að þessu máli í lagastofnun, sem starfar í Finnlandi með svipuðum hætti og í Svíþjóð. — Á árunum 1960—1968 voru haldnir nokkrir norrænir fundir um þessi efni, en af Íslands hálfu var ekki um að ræða þátttöku í þeim. Norrænu lögin og álitserðirnar hafa verið hafðar til hliðsjónar við samningu þessa frumvarps, fyrst og fremst dönsku og norsku gögnin, enda hafa reglurnar á þessu sviði í þeim löndum um aldabil verið svipaðar reglum hérlendis.

Athugasemdir við einstakar greinar.

Um 82. gr. — Ekki er um að ræða verulega breytingu frá efni 82. gr. núgildandi skiptalaga um annað en það, að lagt er til, að skiptagjöld í ríkissjóð verði almenn krafa, en krafan um greiðslu þessara gjalda er nú forgangskrafa. Skiptagjöld eru nú 3% af brúttóeign bús skv. 9. gr. laga nr. 104/1965 um aukatekjur ríkissjóðs. Fyrir þessari breytingu eru sömu rök og fyrir því að fella skattkröfur almennt niður sem forgangskröfur, og er um þessi rök rætt í athugasemdum við 84. gr. — Nokkrar orðalagsbreytingar eru gerðar. Til þess er ætlað, að skiptalaun falli undir skiptakostnað, og þykir ekki vera ástæða til að nefna þau sérstaklega eins og gert er í lögnum frá 1878. Þá þykir vera óeðlilegt að nota orðið skiptakostnað um þær kröfur, sem nefndar eru í 3. tölulið („massakröfur“), og er því sérstakur töluliður hafður um þær.

Um 83. gr. — Í skiptalögnum frá 1878 er 8. kapítula B, sem þetta frv. fjallar um breytingar á, skipt í tvo hluta: I. og II. Hinn fyrri (82.—85. gr.) ber fyrirsögnina: „Um niðurröðun skulda þeirra, er lúkast eiga úr búinu sem heild.“. Hinn síðari (86.—89. gr.) kallast: „Um rétt þeirra skuldheimtumanna, er hafa tryggingu fyrir greiðslu skulda sinna í einstökum hlutum eða réttindum, sem eru eign búsins“. Í þessu felst, að ekki er um samfellda lýsingu kröfuraðarinnar að ræða í lögnum, heldur eru tryggingarréttindi höfð sér. Þetta er að sönnu ekki stórt atriði, og má hugsa sér að fjalla alls ekki um tryggingarréttindi í skiptalögnum, heldur gera ráð fyrir, að skýra verði lögin með samanburði við veðreglur og skyld ákvæði. Til yfirlits er þó gleggst að hafa sem mest af reglunum um skuldaröð saman, og sýnist ástæðulaust að hafa þá tvískiptingu, sem verið hefur og lýst var.

Grein þessi kemur í stað II. hluta 8. kapítula B, eins og hann er nú. Gerð er tillaga um verulega efnisbreytingu, þ. e. aukin tryggingarréttindi þeirra, sem eiga kröfur tryggðar með sjálfsvörzlurveði í lausafé eða almennu lögveði. Nú koma slíkar kröfur í skuldaröð á eftir þeim forgangskröfum, sem lagt er til, að hin nýja 84. gr. fjalli um, en 83. gr. núgildandi laga geymir fyrirmæli um, sbr. 84. og 89. gr. laga nr. 3/1878. Ástæðan til þess, að sjálfsvörzlurveði í lausafé hefur verið skipað í kröfuröð á eftir öðrum forgangskröfum er sú, að talin hefur verið hætta á misnotkun þessarar veðsetningaráðferðar til undanskots eigna og ívilnunar einstakra kröfuhafa. Í raun eru ýmsir lausafjármunir mikið notaðir til veðsetninga, t. d. bifreiðar, og er ástæða til að taka tillit til þeirrar staðreyndar. Jafnframt sýnist mega telja, að ástæðulaust sé að amast við þessari tegund veðsetninga og því rétt að skipa þeim að fullu á bekk með fasteignaveði, svo sem hér er lagt til, enda sé gætt þeirra ströngu reglna um þinglýsingu innan tiltekins frests, sem um ræðir í 7. gr. veðlaga nr. 18/1887. Um samningsbundið veð í heildarsafni muna, sem heimilað er í 4. gr. laga nr. 18/1887 og nefnt í núgildandi 84. gr. laga nr. 3/1887, fer eftir þessari grein. Hið almenna lögveð, sem nefnt er í tillögugreininni, er veð í öllum eignum veðþola, og er það einkum heimilað til tryggingar kröfum ríkissjóðs á hendur gjaldheimtumönnum sínum og yfirfjárráðendum, til tryggingar arfi skv. þinglýstum skiptaútdrætti og til tryggingar skuldum vegna framfærslustyrks. Þessar kröfur eiga skv. núgildandi reglum að ganga á eftir forgangskröfum, sem taldar eru í 83. gr. laga nr. 3/1878, svo sem launum og sköttum. Ástæða þykir vera til að fara með þær eins og venjulegar veðkröfur, þó þannig, að þær gangi á eftir öðrum kröfum, sem tillögugreinin fjallar um, ef þeim er ekki þinglýst.

Um 84. gr. — Í þessari frumvarpsgrein eru aðalbreytingarnar, sem í frumvarpinu felast. Fyrst mun lýst efni greinarinnar, en síðan mun verða vikið að forgangskröfum skv. skiptalögum frá 1878, sem lagt er til, að brott falli.

Í 1. tölul. er lagt til, að launakröfur verði forgangskröfur, og er það ekki ný regla. Orðalag er haft almennara en nú er, enda hefur verið tilhneiging til að skýra gildandi ákvæði rúmt hér á landi. Annað endurgjald fyrir vinnu en peningagreiðslur fellur undir töluliðinn, t. d. laun, sem greiða átti í friðu. Hugsanlegt er, að samningar þar að lútandi hafi skapað eignarrétt, en þar með er launamóttakandinn kominn í sérstaka aðstöðu. Er krafa hans þá utan skuldaraðar, og getur hann fengið tiltekna muni afhenta úr búinu. Ella myndu launin vera metin til peninga og greidd eftir þessu ákvæði. Það getur valdið verulegri röskun á hagsmunum annarra kröfuhafa, ef engin takmörk eru sett við greiðslu gamalla launakrafna sem forgangskrafna. Í lögum frá 1878 er forgangsrétturinn þess vegna takmarkaður við launakröfur „fyrir síðasta árið“. Þessu er haldið í frumvarpsgreininni, þó þannig, að miðað skuli vera við gjalddaga en ekki tímann, þegar unnið var. Á hinum Norðurlöndunum er yfirleitt miðað við 6 mánuði og launakröfur manna, sem hafa stjórnað fyrirtækjum, er verða gjaldþrota, eru ekki forgangskröfur. Hið sama gildir þar um launakröfur þeirra, sem eru í nánnum fjölskyldutengslum við stjórnendur fyrirtækjanna eða eru sjálfir eigendur. Í íslenskum rétti hefur ekki verið um ákvæði af þessu tagi að ræða, og er ekki lagt til, að þau verði tekin upp. — Þess skal getið, að Norðurlandaráð hefur gert ályktanir um ráðstafanir til að tryggja launakröfur í þrotabúum. Í ályktun nr. 12/1970, sem samþykkt var með 35 atkvæðum gegn 33 á þingi Norðurlandaráðs, er lagt til, að launakröfur séu forgangskröfur og gangi jafnvel á undan veðkröfum. Á þessari tillögu er ekki byggt í þeim frumvörpum, sem nýlega hafa verið birt í Danmörku og Noregi. Í ályktun nr. 30/1971 er skorað á ríkisstjórnir Norðurlanda, að koma á „fullnægjandi launaábyrgðarkerfi í gjaldþrotabúum“. Þótt hér á landi verði settur upp kaupábyrgðasjóður í samræmi við þessa Norðurlandaráðsályktun, er ekki ástæða til að fella niður úr skiptalögum ákvæði um forgangsrétt launakrafna.

Í 2. tölulið ræðir um bótakröfur vegna uppsagnar vinnusamnings, en slíkar kröfur geta stofnast til dæmis vegna þess, að atvinnustarfsemi sé skyndilega hætt vegna andláts eða gjaldþrots. Geta kröfur um bætur vegna slíkra atvika verið jafntengdar persónulegum högum launþega og launakröfur, svo að rétt þykir að láta gilda um þær sömu reglur.

Í 3. tölulið ræðir um kröfur til orlofsfjár. Í lögum um orlof nr. 87/1971 7. gr. 4. mgr. segir, að krafa um greiðslu orlofsfjár sé forgangskrafa eins og launakröfur eftir 83. gr. skiptalaga. Rétt þykir að hafa þetta ákvæði í skiptalögum sjálfum, og er það því sett hér, en ekki hefur þótt vera ástæða til að fella það jafnframt niður úr orlofslögum. Tímamörk eru gerð glögg.

Í 4. tölulið er heimilað, að þær kröfur séu forgangskröfur, sem stofnast hafa með sama hætti og kröfur eftir 1. — 3. töluliðum, þó að þær séu eldri en svo, að þær falli undir þessa töluliði. Á þetta við, ef ekki verður talið, að atvik, sem launþegi hafði á valdi sínu, hafi valdið töfum á innheimtu launa, svo sem nánar segir í tillöugreininni.

Í 5. tölulið er ákvæði, sem að efni til svarar til a-liðar í 83. gr. skiptalaganna frá 1878. Sumar af kröfum þeim, sem hér eru nefndar, eru nú tryggðar með almennu lögveði, en á því getur orðið breyting. Aðrar kröfur, sem undir þennan tölulið falla, eru ekki tryggðar með slíku veði, t. d. kröfur skjólstæðinga lögmannna til fjár, sem þeir varðveita fyrir þá. Nokkur vafi kann að vera um réttmæti þess að halda efni þessa töluliðs í lögum. Þó verður að telja æskilegt, að hið sérstaka trúnaðarsamband milli opinberra sýslunarmanna og almennings geti haldizt sem trúflanaminnt, og er ákvæðinu ætlað að stuðla að því. Þá er þess einnig að geta, að geymsla fjár er sérstæð og verður ekki jafnað til skulda, þar sem ekki er til þess ætlað, að um neina sérgreiningu sé að ræða frá eignaheild skuldara. Hefur af þessum sökum verið gerð tillaga um að halda efni þessa töluliðar í lögum, og er það önnur niðurstaða en varð í Danmörku.

Í 6. tölulið er lagt til, að kröfur til lífeyris og meðlags verði forgangskröfur með þar tilgreindum takmörkunum. Þessar kröfur eru ekki forgangskröfur nú, og er það að sönnu nokkuð andstætt meginstefnu þessa frumvarps að tjölga forgangskröfum. Þó að kröfur þessar hafi lögtaksrétt, er reynslan hér á landi sú, að erfiðleikar á innheimtu valda oft maka og stundum börnum erfiðleikum, þó að meðlag fái að vissu marki greitt frá Tryggingastofnun ríkisins sem kunnugt er. Það er vafalítið almennt álit, að hóflegar meðlags- og lífeyriskröfur eigi forgangsrétt skilinn, og af þeim sökum hefur þetta ákvæði verið sett í frumvarpið. Geta má þess, að því var hafnað í Danmörku að veita kröfum sem þessum forgangsrétt, og í álitsgerð norsku gjaldþrotanefndarinnar, sem fyrr er nefnd og út kom 1972, er lagt til, að felld verði úr lögum regla þessa efnis, sem sett var þar í landi 1963.

Í 7. tölulið er eftir fyrirmynd frá Danmörku lagt til, að þóknun fyrir tilraunir til að koma skipan á fjármál hins látna (og þá jafnframt þrotamanna) sé forgangskrafa með nánar tilteknum hætti. Reglan myndi í raun aðallega skipta máli í þrotabússkiptum. Alkunnugt er, að oft eru gerðar allumfangsmiklar tilraunir til að koma á frjálsum nauðasamningum eða gera svipaðar ráðstafanir, og kann að vera vafi á, hvort þóknun fyrir það er forgangskrafa. Nauðsynlegt kann og að vera að stofna til annars kostnaðar við slíkar tilraunir. Rétt þykir að stuðla að slíkum ráðstöfunum með því ákvæði, sem hér um ræðir.

Eins og fyrr segir felst í tillögunni um hina nýju 84. gr., að felld er niður núgildandi regla um, að skattakröfur séu forgangskröfur. Er þetta í samræmi við þær tillögur, sem nú nýlega eru fram komnar í Danmörku og Noregi. Um langt skeið þótti sjálfsagt að tryggja kröfur konungsins og annarra opinberra aðila sem bezt og að veita þeim forréttindi umfram aðra kröfuhafa. Það er vart lengur almennt viðhorf, að kröfur opinberra aðila eigi að njóta sérréttinda. Að auki er þess að gæta, að slíkar kröfur, fyrst og fremst skattakröfur, eru nú oft svo háar, að forgangsréttindi þeirra rýra möguleika annarra kröfuhafa til að fá greiðslu upp í kröfur sínar. Má ætla, að skattakröfurnar séu nú tiltölulega hærri í búum en áður var. Það getur vart skipt ríkissjóð eða aðra opinbera aðila meginmáli, hvort skattakröfur eru forgangskröfur. Aðrir kröfuhafar geta hins vegar eins og fyrr segir beðið lítt þólanlegt tjón af að þurfa að standa að baki skattheimtumönnum. Er þetta ástæðan til þeirrar tillögugerðar, sem í frumvarpinu felst um þetta atriði.

Í 83. gr. skiptalaganna frá 1878 eru meðal forgangskrafna leigukröfur, hvers konar jarðarafgjöld og ofanálág á jarðir. Það er að sönnu hugsanlegt, að kröfur sem þessar verði persónulega hagi manna og að nokkur rök séu því til að þær séu forgangskröfur af svipuðum ástæðum og launakröfur. Þetta á þó varla við í ríki mæli, og hefur þess vegna verið lagt til, að leigukröfur og skyldar kröfur verði hér eftir almennar kröfur.

Í skiptalögnum eru nú ákvæði þess efnis, að kröfur vegna sjúkrahjálpar séu forgangskröfur, sbr. c-lið 83. gr. Þar sem greiðslur þessar eru nú í flestum tilvikum inntar af hendi úr sjóðum almannatryggina, þykir ekki vera ástæða til að halda í gildandi reglu.

Um 85. gr. — Hér er ákvæði um almennar kröfur, sem ekki þarfnast skýringa.

Um 86. gr. — Í síðara hluta 85. gr. núgildandi skiptalaga segir, að gjafakröfur gangi á eftir almennum kröfum. Rétt þykir að taka nokkrar fleiri kröfur út úr og raða þeim á eftir kröfum skv. 85. gr. frumvarpsins.

Vextir, sem á falla eftir upphaf skipta, geta að sjálfsögðu verið ákveðnir með mismunandi hætti að því er hundraðshluta snertir. Vextir af forgangskröfum eftir skiptaupphaf geta einnig minnkað líkur fyrir því, að greiðsla fái upp í almennar kröfur. Það er meginsjónarmið, að jafnrétti ríki milli lánardrottna eftir upphaf skipta, og þykir ekki vera ástæða til að vaxtareikningur eftir það tímamark raski þessu. Er þess vegna gerð tillaga í samræmi við það, sem er í Danmörku og Noregi, þess efnis, að vextir frá þessu tímamarki gangi á eftir almennum kröfum. Í raun leiðir þetta til þess, að slíkir vextir fást sjaldnast greiddir í þrotabúum. Ef til slíks

kemur, þer að fara eftir reglunum um skuldaröð milli þeirra, sem krefjast vaxtanna. Þar sem kröfur stofnaðar með löglegum hætti skv. 82. gr. hafa verulega sérstöðu og það eru hagsmunir búans, að þær geti stofnast, þykir ekki unnt að láta ákvæðið, sem hér um ræðir, ná til þeirra.

Kröfurnar, sem nefndar eru í 2. tölulið, eru sérstaks eðlis, og kemur fram í lögum á ýmsum stöðum, að þær eru lakar verndaðar en aðrar kröfur. Þykir rétt að láta þetta sjónarmið ráða hér. Hið sama er um gjafakröfur skv. 3. tölulið, en þar er ekki um efnisbreytingu að ræða, svo sem fyrr segir.

Um 87. gr. — Þörf er á glöggum reglum um það efni, sem fjallað er um í þessari grein, og er efnið í samræmi við kenningar fræðimanna. Þeirri stefnu er haldið að láta kröfur opinberra aðila yfirleitt ekki vera forgangskröfur.